

ALGEMEENE
OEFENSCHOOLE

V A N

K O N S T E N

E N

WEETENSCHAPPEN.

E E R S T E A F D E E L I N G.

BEHELZENDE DE WYSBEGEERTE VOOR
JONGE HEEREN EN JUFFEREN, OF
ACHTEREENVOLGENDE BESCHOU-
WINGEN VAN DE WERKEN DER
NATUUR.

D E R D E D E E L.

T E A M S T E L D A M,

By *PIETER MEIJER*, op den Dam,

MDCCLXXXII.

IX. Samen(pr.) JONGE HEEREN EN JUFFEREN. 91

kniën der voorvoeten, welken stand het gemakshalve schynt te verkiezen. Het is zeer scherp van gehoor en reuk, en deeze twee zintuigen strekken om het bepaald gezigt van dit Dier te vergoeden; want de oogen zyn kleiner en meer boven in het hoofd, ook digter byeen geplaatst dan in andere Zwynen.

Cleon. Ik heb niets by het geen gy gezegd hebt te voegen. — Dewyl de Plaat en dé daarby gevoegde beschryving van dit Dier u bekend zyn, behoefte ik u wegens deszelfs gedaante geen byzonder berigt te geeven.

Eupbrof. Ik meen onthouden te hebben dat het ten aanzien van het hoofd eene verschrikkelyke gedaante heeft.

Cleon Het hoofd is, wannce men het met dat van andere Zwynen vergelykt, mismaakt, zo in gedaante als in grootte. De snuit is ongemeen breed, plat gedrukt en zeer hard. De neus is beweeglyk; de neusgaten zyn groot, staan wyd vaneen, en zyn onzichtbaar, tenzy men het hoofd oplichte. Het heeft geene voortanden, maar de slaganden zyn in het opper kaakbeen aan het grondstuk ruim eens mans duim dik, maar die van het onder kaakbeen zyn veel kleiner. — Doch laat ik niet tot eene beschryving van dit schefsel komen, nadat ik dezelve als niet noodzaaklyk beschouwd heb. Ik weet niet dat 'er iets weezenlyks meer wegens de Zwynen te zeggen valt; en dewyl wy vervolgens over Dieren van een ander geslagt te handelen hebben, oordeel ik het gevoeglyk hier onze Samenpraak te eindigen.

N E G E N D E S A M E N S P R A A K.

Van DIEREN, welke ten opzichte van bunne Hoeven onregelmatig zyn.

Cleonicus. Ik zal onze tegenwoordige Samenpraak beginnen met de beschryving van het grootste onder alle de bekende viervoetige Dieren.

Eupbrof.

Euphros. Dat is ongetwyffeld met den OLIFANT.

Cleon. Zekerlyk hebt gy de afbeelding, welke de Heer WATSON in zync XVIde Plaat ons van denzelven gegeven heeft, gezien, Zuster.

Euphros. Die afbeelding is my bekend; maar ik wenschte wel eens eenen volwassen Olifant te zien. — Gaarne zal ik u de byzonderheden, welke in dit Dier opmerking verdienen, hooren melden.

Cleon. Een volwassen OLIFANT is somtyds vyftien voeten hoog, en naar evenredigheid dik. — Zyn voorhoofd is zeer breed, en de ooren lang en neêrhangend. Hy heeft kleine oogen, en zyn snuit wordt van den kop af naar het uiterste einde toe dunner; aan het einde is dezelve plat en heeft twee gaten, welke het Dier voor neusgaten dienen. Het beest kan denzelven naar genoegten verlngen of verkorten, dewyl hy uit verscheidene ronde gelederen of ringen bestaat. Met deezen snuit, die tot allerlei bewegingen bekwaam is, kan de Olifant verscheidene dingen van den grond opneemen, en vindt 'er dus het gebruik van handen in, waartoe andere Dieren zich van hunne voorpooten bedienen, welke in dit schepsel tot zulk een einde geheel ongeschikt zyn. — Zyn ligchaam is rond, en de rug verheft zich met eene boogswyze kromte; maar het Dier is kort, naar maate van deszelfs hoogte. De voeten zyn van onderen rond, en aan ieder derzelven zyn vyf platte hoornagtige hoogten, welke men voor de uiterste einden der teenen houdt. De staart is niet ongelijk aan die der Zwynen, uitgezonderd dat hy onder aan hairig als die van een Koei is, en de huid is hoornagtig, ruuw, en heeft veele onregelmaatige hoogten, ook hangt dezelve zeer los. De slagstanden van den Olifant verdienen vooral in aanmerkinge genomen te worden. Van dezelve worden alle onze ivooren gereedschappen gemaakt. De verbaazende grootte deezer slagstanden, die met schepen tot ons overgebragt worden, maaken het waarschylyk dat wy hier te lande nog geene Olifanten van de grootste soort gezien hebben; want onder die slagstanden zyn 'er, welke

ke het paar vierhonderd ponden weegen, en elk zeven voeten lang zyn, daar de Olifanten, welke men hier ziet, hoe verbaazend groot zy ook zyn moogen, egter maar kleine slag tanden hebben, wanneer wy ze met den gemelden vergelyken.

Eupbrof. Zyn 'er ook niet verschillende foorten van Olifanten in verschillende landen, *Cleonicus*?

Cleon. Ja Zufter: in *Tonquin*, *Siam* en andere deelen van de *Ooft-Indiën*, zyn witte Olifanten, welke by de inboorelingen dier Landen in hooge agtinge zyn. Ook zyn 'er op het eiland *Ceylon* eenige gevlekte, hoedaanigen misfchien nergens anders gevonden worden. Zy tieren best in de Verzengde Lugtfreek, schoon zy ook blyven leeven, wanneer men ze in de noordelyke landen overbrengt; het geen misfchien toe te fchryven is aan de gewoonte, welke men heeft, van hen in warme stallen te houden, en niet aan de lugt bloot te ftellen.

Eupbrof. Wat is het gewoone voedsel der Olifanten?

Cleon. Hun gewoone voedsel bestaat in gras, heide, en in de wortelen en uitloopen van jonge heesters. Zy houden ook ongemeen veel van koorn, wanneer zy het krygen kunnen, en doen groot kwaad in de koornvelden, dewyl zy nog meer vernielen dan zy opeeten. Wanneer zy egter in andere landen overgevoerd, en daar als zeldzaamheden vertoond worden, eeten zy hooi, haver en alle foorten van vrugten. Men zegt dat zy zo fcherp van reuk zyn dat zy door middel van dezelve ontdekken kunnen, of iemand der geenen die zich in hunne tegenwoordigheid bevinden, ook vrugten in zynen zak hebbe, welke zy 'er met hunnen snuit weeten uit te haalen.

Eupbrof. Ik twyffel niet, *Cleonicus*, of gy zult nog veele weetenswaardige dingen wegens dezen snuit te zeggen hebben.

Cleon. Dezelve is voor deeze Dieren, een zeer nuttig werktuig en van een byzonder maakfel. Hy dient hun om lugt in te ademen, en, wanneer zy drinken willen, water in hunnen mond te brengen. Zy kunnen denzelven op tweederleie wyzen beweegen, door hem naamelyk in de

de langte uit te zetten of in te trekken. Voor het overige kunnen de Olifanten met deezen snuit groote kragt oeffenen. Zy kunnen 'er eene aanmerkelyke zwaarte mede opneemen, boomen uit den grond rukken, en men fchen zeer hoog opligten. In verſcheidene ooftelyke landen bedient men zich van Olifanten om ſtraffen over misdaadigen uit te voeren. Uit de Hiftoriën leeren wy dat men 'er oudſtyds in oorlogen gebruik van maakte, en veel Indiaanſche Vorſten doen zulks heden nog. Wanneer zy wel afgerigt zyn, kunnen zy groote verwoefing en op het ſlagveld aanrigten; maar wanneer zy of door het geſchut der vyanden, of door eenige andere oorzaak, eens in wanorde gebragt zyn, dan zyn zy dikwyls ruim zo ſchadelyk voor hunne eigenaaren als voor den vyand. Voor deezen was men gewoon eene foort van toorens op den rug der Olifanten te plaatſen, in ieder van welken zes ſtrydbaar mannen konden geborgen worden, die ſchigten op den vyand wierpen. — Verder verhaalt men dat zy zeer oud worden, en wel twee- of driehonderd jaaren leeven; doch ik weet niet op welken grond dergelyke vertellingen ſteunen. Alleenlyk heb ik door geloofwaardige luiden hooren verzekeren dat zy ten minſten honderd-en twintig of honderd en dertig jaaren kunnen leeven. Het geen by ſommigen wegens de voortteeling en den tyd der zwangerheid van deeze Dieren gezegd wordt ruſt ook te veel openkele gifſingen, om 'er met eenige zekerheid op aan te gaan.

Eupbrof. Maar is het groot opgeeven wegens de ſchrantheit der Olifanten niet wat bezyden de waarheid?

Cleon. Het kan zekerlyk wel zyn dat ſommigen 'er meer van zeggen dan zy zouden kunnen bewyzen, maar egter is het onbetwiftbaar dat 'er geen Dier bekend is, het welk den Olifant ten deezen opzigte evennaart. Met reden wordt hem het verſtand van den Beever, de behendigheit van den Aap, en den aart van den Hond toegeſchreeven. Wanneer men hier byvoegt de byzondere voordeelen van zyne ongemeene kragt, grootheit en langleevendheit voortkomende, dan is het waarlyk niet te verwonderen, dat
men

men den Olifant als het voornaamſte van alle Dieren beſchouwt. De Ouden hielden hem voor een wonder der Natuure, en gaven zeer breed op van zyne bekwaamheden, zodat zy hem zelfs verſtand en zedelyke deugd toe-eigenden. — Maar ſchoon wy al wat de Oudheid hier omtrent gezegd heeft verwerpen, en op geene der ſprookjes, welke wegens denzelven verteld worden, eenige agt ſlaan, is het egter zeker dat dit Dier in veele opzigten de aandacht van eenen wysgeer tot zich trekt. — In zynen wilden ſtaat zelfs is het noch bloeddorſtig noch woeft; het is integendeel zagt van aart, en bedient zich nooit van zyne wapenen of kragt, dan om zichzelven of zyns gelyken te beſchermen.

Eupbrof. Is het waar dat men de Olifanten zelden anders dan by gantsche troepen ziet?

Cleon. Ja Zufter; zy ſchynen geene liefhebbers van de eenzaamheid. De oudſte gaat vooruit, en die aan den zelve in jaaren volgt ſluit den trein. De jongſten en zwakſten gaan doorgaans in het midden. Wy moeten egter aanmerken, dat zy zulk eene orde alleenlyk houden, wanneer zy gevaarlyke togten ondernemen, wanneer zy naamelyk in bebouwde landen gaan weiden; maar in de boſſchen en eenzame plaatſen zyn zy minder zorgvuldig, ſchoon zy zich niet zo ver van elkanderen verwyderen, dat zy, in gevallen van nood, niet weder ſchielyk byeen kunnen komen om elkanderen te helpen. Niet zelden vindt men 'er egter, die wat ver agterblyven, en deezen zyn de eenigſten, welken de jaagers durven aantafſen. Want om op eenen troep Olifanten los te gaan, zoude men een klein legertje noodig hebben, en dan zoude de onderneeming nog met groot gevaar vermengd zyn, dewyl zy, beledigd wordende, terſtond op den belediger aanvallen.

Eupbrof. Maar maakt het groot gevaarte hunner ligchaamen hunne beweging niet zeer langzaam, en heeft men dus niet doorgaans gelegenheid om hunne vervolgingen te ontwyken?

Cleon. Zy doen groote ſtappen, en dus vorderen zy,
met

met eene langzame beweging zelve, in korten tyd, zo veel, dat zy iemand, die zeer gezwind in het loopen is, fchielyk inhaalen. Schoon zy, wanneer men hen niet tergt, geen menfch kwaad zullen doen, zyn zy door hunne wapenen en fterkte allerontzaglykft, wanneer zy getergd worden. Men zegt dat zy, eens door menfchen aangetaft, of in eene hinderlaage geraakt zynde, zulks nooit vergeeten, en fteeds gelegenheid zoeken om zich te wreken. Dewyl zy, ter oorzaake van de langte hunner neuze, fyner van reuk zyn dan eenige andere Dieren, kunnen zy ruiken welken weg een menfch is ingeflagen, en dus is het juist niet zeer gemaklyk hen te ontkomen.

Eupbrof. Zoeken de Olifanten, wanneer zy in het wild leeven, drooge of wateragtige ftreeken?

Cleon. Zy houden meeft van oevers van rivieren, of van fchaduwryke en vogtige plaatfen. Nooit gaan zy eenig water voorby, zonder dat, eer zy drinken, te beroeren, en 'er hunnen fnuit in te fteeken. Miffchien doen zy dit wel om zich te verkoelen, want zo laftig als hun de koude valt zo veel ongemaks hebben zy ook van de hitte — dikwyls gaan zy ook te water, en de verbaazende grootte hunner ligchaamen is hun in het zwemmen meer behulpfaam dan hinderlyk. Zy zinken zo diep niet als andere Dieren, en de langte van hunnen fnuit, dien zy omhoog fteeken, en door welken zy adem haalen kunnen, ftelt hen buiten gevaar van te verdrinken.

Eupbrof. Uit het geen gy gezegd hebt, befluit ik dat de Olifanten door de natuur gefchikt zyn om in het wild te leeven; en dat 'er dus (dewyl de Indifche Vorften ze in grooten getale houden) gepafte middelen zyn moeten, om ze te vangen en tam te maaken. — Ik twyffel niet of de manier, waarop dit gefchiedt, zal in verfcheidene opzigten opmerkinge waardig zyn.

Cleon. In het midden der bofchen, en in de naburfchap der plaatfen, waar de Olifanten zich bevinden, kieft men eene plaats uit welke men met fterke paliffaden bezet. De zwaarfte boomen van het bofch dienen

tot de voornaamste paalen, tegens welken men, om die paalen staande te houden, houten dwarsbalken zet. Dit paalwerk heeft verscheidene openingen, door welken een mensch gemaklyk gaan kan. In hetzelfde laat men ook een zo groote opening dat 'er een Olifant kan doorgaan, en sluit agter denzelven het open gebleeven vak terstond weder dicht. Om den Olifant hier binnen te krygen moet men hem zoeken; tot dat einde brengt men een tam gemaakte vrouwelyke Olifant in het bosch, en zet haar, wanneer men zich verbeeldt dat haar geluid, door eenen wilden mannelijken Olifant kan gehoord worden, aan om de liefdekreet op te heffen. Zoras als de man dezelve hoort, gaat hy haar opzoeken, en men doet haar, onder het voortgaan, de kreet herhaalen. Zy komt het eerst aan de afgepaalde kreits, en wordt van den anderen gevolgd, die 'er nevens haar ingaat. Zoras als hy zich ingeslooten vindt, verdwynt zyne liefdedrift, en op het oogenblik dat hy de jaagers ziet, verandert dezelve in woede. Men poogt hem touwen met toeschietende knoopen om te werpen, om dus zynen voortgang te bepaalen; men doet hem kluijsters aan de pooten en den snuit, en brengt twee of drie tamme Olifanten by hem; eindelyk slaagt men, door omzigtigheid en door geweld, na verloop van weinig dagen, zeer wel in de pooginge om hem tam te maaken.

Euphros. Ik meen ook geleezen te hebben, *Cleonicus*, dat 'er plaatsen zyn waar men de Olifanten in kuilen vangt, welke tot dat einde gegraven worden.

Cleon. De manier om ze te vangen, verschilt zekerlyk, in verscheidene landen, naarmaate de vermoogens en bekwaamheden der geenen, die jagt op deeze Dieren maaken, onderscheiden zyn. De bewooners van *Ceylon* maaken diepe kuilen, welke zy met planken, die eikanderen niet raaken, beleggen, terwyl zy die planken met stroo overdekken, waarmede zy ook de ledige tusschenruimten opvullen. Wanneer de Olifanten by nacht over deeze kuilen gaan, vallen zy 'er in, en zyn buiten de

mooglykheid om 'er zonder hulp uit te komen, zodat zy van honger zouden moeten sterven, indien de slaaven hun geen voedsel aanbragten. Welhaaft leeren zy hunne spysbezorgers kennen, en worden zo tam dat zy hen, door wier toedoen zy hun leeven gered, en zich uit den kuil verlost zien, naar verscheidene plaatsen volgen.

Eupbrof. Ik begryp dan dat het waar is dat de Olifanten Dieren zyn, welke men veel kan leeren.

Cleon. Het is naauwlyks te gelooven dat Dieren aan zo veele dingen gewend kunnen worden, als wy door de ondervinding zien dat in de Olifanten plaats heeft. Men kan hen niet slegts zo ver brengen dat zy teekens en woorden verstaan, maar hen zelfs onderscheid leeren maaken tusschen toonen, waarmede men hen gebiedt, bestraft of zyn genoegen te kennen geeft, gelyk duidelyk blykt om dat zy nooit in gebreke blyven van overeenkomstig met de bevelen hunner bestierderen te werk te gaan. Hunne tegenheid voor deezen is somtyds zo sterk, dat zy onder geenen anderen meester willen dienen, en dat men meer dan eens Olifanten van hartzcer heeft zien sterven, omdat zy in hevige drift hunnen geleider van het leeven beroofd hadden. — Doch ligtelyk zoude ik al te lang zyn, indien ik de groote diensten, welke het menschedom van deeze sterke Dieren trekt, wilde ophaalen. Ik zal alleenlyk nog zeggen, dat zy zich geene moeite onttrekken, mids dat zy maar niet getergd of ontydig gekastyd worden, en ondervinden dat men hunne dienstvaardigheid erkennen wil.

Eupbrof. Ik heb u nog een enkele vraag voor te stellen. Uit het geen ik hier en daar geleezen heb, komt het my voor dat 'er, zo in *Afie* als in de zuidelyke deelen van *Africa*, eene zeer groote menigte van Olifanten is. Wordt dit ook door de ondervindinge bevestigd, Broeder?

Cleon. Ongetwyffeld. Men vindt zelfs, door geloofwaardige luiden verhaald, dat de Koning van *Siam* twintigduizend Olifanten in zyn ryk heeft, zonder dat de wilde, die zich in de bosschen en op de bergen ont-

hou-

XI. Samen(pr.) JONGE HEEREN EN JUFFEREN. 99

houden, 'er by gerekend worden. Somtyds worden 'er op eene jagt vyftig of zestig, ja zelfs wel tagtig gevangen.

Eupbrof. Dan moet het geslagt der Olifanten zekerlyk sterk voortteelen.

Cleon. Volgens de beste berigten krygt een Olifant om de twee of drie jaaren niet meer dan een jong. Doch men heeft aangemerkt dat de Dieren schielyker voortteelen, naarmate hun leeftyd korter van duur is. Indien het waar is, (gelyk sommigen verzekeren,) dat een Olifant twee eeuwen, en honderd-en-twintig jaaren tot de voortteeling bekwaam blyft, dan kan ieder paar, dat in het wild blyft leeven, (want gevangen zynde paaren zy niet,) veertig jongen voortbrengen. — Maar laten wy nu tot een ander Dier overgaan. Indien gy tyd'en lufft hebt om nog een uurtje met my door te brengen, zal ik thans de gelegenheid, welke ik heb om deeze Samenpraak wat langer te maaken dan onze voorige, waarnemen.

Eupbrof. Ik heb heden niets te doen; en de stof welke wy verhandelen, is zo aangenaam dat zy de aandagt telkens opwekt, zonder die te vermoeijen. — Ik verwagt dat gy my nu over den RHINOCEROS, een Dier dat in groote naaft aan den Olifant komt, onderhouden zult.

Cleon. Dat is juist myn oogmerk, *Euprofyne.* — Gy kunt den *Rhinoceros* by *Watson* tegenover bladz. 136. afgebeeld zien. — Zeer wel hebt gy gezegd, dat hy in grootte naaft aan den Olifant komt, maar hy is merkelyk laager op de pooten, en heeft boven op het einde van zynen snuit of neus eenen hoorn, door welken hy van alle andere Dieren genoegzaam onderscheiden is. Zyn kop is lang, en 'er is eene holligheid tusschen het voorhoofd en den hoorn. Zyn snuit schynt geschikt om de aarde op te werpen, en 'er dus de wortels van planten uit te krygen. Dezelve is zeer buigbaar, en eindigt in een punt, het welk op- en nederwaards en naar weêrzyden kan bewoogen worden. De oogen zyn klein; de ooren groot, en dezelve staan regtoverend boven op den kop. Het

Dier is overdekt met eenen huid, die byna ondoordringbaar is, eene afchgrauwe kleur heeft, en waarin men veele kreuken en vouwen ziet, welke over elkanderen naar agteren toe vallen, in alle zodaanige deelen, daar zy van dienst kunnen zyn, om de beweging voor het schefsel gemaklyk te maaken.

Eupbrof. Het is niet lang geleeden dat ik met eenig gezelschap eenen *Rhinoceros* gezien heb, op welke uwe gegeevene beschryving zeer wel paste; maar my staat voor dat de hoorn op zyne neus ongemeen klein was.

Cleon. Ongetwyffeld zal hy dien dan tegen het hout van zyn hok hebben afgeschaaft. Schryvers van onwraakbaar gezag verzekeren dat deeze somtyds ter langte van drie voeten uitgroeit. Hy verschilt van de hoornen van alle andere Dieren, welke wy kennen, dewyl hy van binnen niet hol, maar vol stoffe is.

Eupbrof. My valt nog in door iemand uit het gezelschap, waarmede ik het gemelde Dier zag, te hebben hooren vertellen dat 'er ook *Rhinoceroffen* zyn met twee hoornen.

Cleon. Dezelve zyn inboorelingen van *Africa*, en worden in meenigte aan de *Kaap van Goede Hoop* gevonden; daar die, van welken wy tot nu toe spraken, in de *Oost-Indien* te huis behooren. De huid van de *Africaansche* is donker bruin, vry na aan zwart komende, en heeft in het geheel geen hair; hy is zo taai en dik dat men 'er, zelfs door middel van een scherp mes, bezwaarlyk door kan booren. De snuit gelykt zeer wel naar dien van een Varken, uitgezonderd dat hy naar het einde toe puntiger is. De hoorn op de neus is bruin, en een weinig bovenwaards naar den kop toe gekromd. Hy verschilt in grootte naar maate van den ouderdom van het Dier, doch gaat de maat van twee voeten nimmer te boven. De andere hoorn staat op het voorhoofd, in eene regte lyn met dien, welken men op de neus ziet; dezelve is van eene geelagtige kleur, en nooit, hoe oud het Dier ook zyn moge, langer dan zes duimen. Deeze tweede hoorn belet hem

XI. Samenſp.) JONGE HEEREN EN JUFFEREN. 101

at het kwaad te doen, waartoe zyne kracht hem zoude in ſtaat ſtellen; want hy dient eenigzins om hem in het ſtooten met den anderen hoorn te belemmeren. — De pooten van den *Africaanſchen* zyn, zo wel als die van den *Indiaanſchen Rhinoceros*, veel korter dan de pooten van den Olifant. Zyne oogen zyn zo klein dat hy niets zien kan dan het geen regt voor hem is, zodat hy altyd in eene regte lyn op zynen buit aanloopt, en alles omverwerpt wat hem in zynen weg voorkomt; want naauwlyks kan iets hem in zynen voortgang ſtuiten of ter zyde doen afwyken. Met den hoorn op zyne neus rukt hy boomen uit den grond, en werpt ſteenen, welke hem in den weg leggen, zeer ver agter zich. Wanneer hy in woede is, dan maakt hy kuilen in den grond, en gooit een menigte van aarde over zynen kop. Hy knort als een Varken, en kan, wanneer hy eenigen buit vervolgt, op eenen merkelyken aſtand gehoord worden.

Eupbrof. Valt de *Rhinoceros* ook op menſchen aan?

Cleon. Zeer zelden, tenzy hy getergd wordt, of iemand ontmoet, die in het rood gekleed is. Wanneer hy eenen man aanvalt, vat hy denzelven om den middel, en werpt hem over zynen kop met zulk een geweld dat hy byna dood valt. Dit gedaan zynde likt hy hem, en de tong van het Dier is zo ruig en ſcherp dat het vleeſch door dezelve van de beenderen wordt afgehaald. Hy behandelt andere Dieren juift op gelyke wyze, na dezelve alvoorens van het leeven beroofd te hebben. Het is egter gemaklyk, wanneer men hem ziet aankomen, hem te ontlopen, omdat hy zich niet zeer gewind kan omkeeren, zodat een menſch, wanneer hy agt of tien voeten van hem af is, ſlegts aan eene zyde heeft te loopen, om zeker te zyn van het gevaar te zullen ontkomen. De Heer *Kolbe* brengt zyne eigene ondervinding by om dit te beveſtigen, en zegt dat hy dus meer dan eens eenen *Rhinoceros* ontſnapt is.

Eupbrof. Wat is toch het gewoone voedsel van deeze Schepſelen?

Cleon. Zy houden niet van gras, maar eeten allerlei hees-

hoesters, distelen en wortelen. Zodaanigen, welke men tam gemaakt heeft, gebruiken ook hooi, vrugten en genoegzaam alles wat hun gegeven wordt, uitgezonderd vleesch en visch. Men verzekert dat zy zefftig ponden hooi, en twintig ponden brood daags eeten, en veertien emmeren water drinken. Zy houden ongemeen veel van tabaks-rook, en hebben gaarne, dat hun die in de neusgaten geblaazen wordt. In de landen, waar zy voortteelen, eeten zy de takken der boomen, hoe vol doornen die ook zyn moogen, en blyven daarin volhardend, schoon zy 'er fomtyds door aan het bloeden raaken.

Eupros. Weeten de menschen ook eenigen dienst van deeze Dieren te trekken?

Cleon. In *Abyssynie* wordt hun vleesch door de inboorlingen gegeten, en zy doen daar diergelyk werk als de Olifanten in andere landen verrigten. Aan de *Kaap* is het *Rhinoceros*-vleesch mede niet onaangenaam. Men maakt daar ook drinkbekers van den hoorn, die met goud of zilver beslaagen worden. Wanneer daar wyn in gedaan wordt, dan schuimt en gitt dezelve, even als of hy kookte; maar indien men eenig vergif onder den wyn mengt, dan breekt de hoorn, (volgens het getuigenis van *Kolbe* en andere ooggetuigen) in stukken. De inboorlingen dier strecken, kunnen niet gelooven dat 'er *Rhinoceros* zyn, die maar eenen hoorn hebben; en in andere deelen der waereld vindt men eene menigte van menschen, welke, in weêrwil van alle verzekeringen, blyven vaststellen dat 'er geene Dieren van deeze soort met twee hoornen gevonden worden. Het vel van den *Rhinoceros* verschaft het beste en hardste leer, het welk in de waereld bekend is; men houdt niet slegts zynen hoorn, maar alle andere deelen van zyn ligchaam, ja zelfs zyn bloed en drek voor een sterk tegengif, en schryft dezelve eene geneezende kragt toe in verscheidene ziekten.

Eupros. Ik geloof niet dat 'er zo veel van zyne natuurlyke bekwaamheden zal te zeggen vallen als van die van den Olifant.

Cleon.

XI. *Samenspr.*) JONGE HEEREN EN JUFFEREN. 103

Cleon. Het eenigste, waarin hy met denzelven overeenkomt, is de grootte van zyn ligchaam; maar voor het overige heeft hy niets van de natuur ontvangen buiten het geen zy ook doorgaans mededeelt aan andere Dieren, boven welken hy niet verheeven is dan door zyne kragt, grootheid en wapentuig. Hy is, schoon juist niet ongeemeen wild, zeer onhandelbaar, en genoegzaam in het groot het geen een Varken in 't klein is, zodat men hem naauwlyks tot iets kan gewinnen. Hy houdt, even als de Zwynen, veel van zich in slyk en drek te wentelen, en wordt meest gevonden in vogtige en moerassige plaatsen, of aan de oevers van rivieren. — Zelden ziet men hen in troepen, maar zy beminnen de eenzaamheid; en zy zyn zeer moeijelyk te vangen omdat men hen nergens kan wonden, uitgezonderd aan den buik, de oogen en de ooren; de jaagers doen gemeenlyk hun best om den *Rhinoceros*, terwyl hy slaapt, te verrassen en in hunne magt te krygen.

Euphros. Wat weet men met genoegzaame zekerheid wegens de voortteeling van deeze Dieren?

Cleon. Zy teelen in verre na zo schielyk niet voort als de Olifanten, en krygen maar een jong tevens, zodat zy ook minder talryk zyn. In de eerste maand is een jonge *Rhinoceros* niet merkelyk grooter dan een groote Hond. By de geboorte heeft hy geenen hoorn op de neus, schoon men 'er egter het eerste beginfel van ontdekt. Van tyd tot tyd groeit dezelve aan, en sommigen willen dat hy gedurende den gantschen leeftyd van het Dier blyft groeijen.

Eupros. Heeft men ook eenige voldoende berigten, Broeder, wegens den ouderdom, welken deeze Schepsels gemeenlyk bereiken?

Cleon. Ik meen ergens eene beschryving van eenen *Rhinoceros* geleezen te hebben, die, toen hy twee jaaren oud was, de helft van zyne volkomene grootte had. Hieruit zoude men moogen besluiten, dat hy gefchikt is om zo lang als de menschen, dat is zestig, zeventig of tagtig jaaren, te leeven.

Eupros. Ik denk niet dat 'er meer byzonderheden, welke

naar den aart onzer Samenpraaken geschikt zyn, wegens den Rhinoceros zyn aan te merken; en dus zouden wy tot de beschouwing van eenig ander Dier kunnen overgaan, ten ware gy mogt goedvinden, die beschouwing tot eene volgende byeenkomst uit te stellen.

Cleon. Dewyl ik my van uwe genegenheid om my langer te hooren, overtuigd houde, zal ik gaarne in deeze Samenpraak nog over eenige Dieren, welke by'de voorgemelde niet kwaalyk passen, handelen. — Na den *Olifant* en *Rhinoceros*, komt de *HIPPOTAMUS*, het ZEE- of eigenlyker het RIVIER-PAARD, fomtyds ook de ZEE-OLIFANT genoemd, eerst in aanmerkinge. Gy kunt deszelfs afbeelding zien by *WATSON*, tegenover bladz. 93. Het gelykt in kleur en gedaante vry wel naar den Rhinoceros; alleenlyk is het korter van pooten. Zyn kop is zeer groot en lomp, en de bek, dien het dikwyls, onder het op en neêr svingeren van den kop, open en toe doet, is allerverfchrikkelykft. De tanden zyn stomp maar ongemeen dik en lang, en harder dan eenige andere dierlyke zelfstandigheid. Zyne oogen en ooren zyn klein; zyne korte pooten zyn van boven tot onderen toe even dik. Zy zyn niet gehoefd als die der Paarden, maar in vier gedeelten verdeeld op de wyze van teenen, zyn staart is kort, gelyk die van eenen Olifant; dezelve is egter het eenigfte gedeelte van het ligchaam, waarop men een weinig kort hair vindt.

Eupbrof. Uit uwe beschryving begryp ik dat een Dier van zulk een grootte en maakfel, een der sterkste van de gantsche waereld zyn moet.

Cleon. Zo is het Zuster, en om die reden was het weinig noodig dat de Natuur het groote snelheid schonk. Het aalt ook op de plantgewaffen, en dus behoeft het geene snelheid om een aas, dat altyd gereed ligt, te bemagtigen.

Eupbrof. Ik stel vast dat het zich meest in de rivieren onthoudt, en dus zeer geschikt is om te zwemmen.

Cleon. Het behoort zekerlyk tot de Dieren, welke geschikt zyn om een gedeelte van hun leeven op het land,

en een gedeelte onder het water door te brengen; maar van alle die fchepfelen is 'er niet een, het welk niet kan zwemmen, uitgezonderd het Rivier-Paard. — Des avonds komt het uit het water om te flaapen; en wanneer het weder te water gaat, wandelt het bedaardelyk hals over kop daarin, en gaat zo onbelemmerd langs den bodem der riviere voort, alsof het zich in de vrye lugt bevond. Wanneer het den kop uit het water heft, kykt het naar alle kanten rond, om te zien of 'er ook ergens eenig gevaar zy, en het kan op eenen zeer verren afstand een mensch ruiken. Wanneer het voor het een of ander bang is, dompelt het zich weder in het water, en zal 'er fomtyds drie uren en langer, zonder zich te verroeren, in blyven, zodat een jaager, die op dit Dier wagt, vry lang geduld moet hebben, eer het ten tweedenmaale boven komt, en zynen kop verthoont. Zoras als het begint te verschynen, moet de jaager zich gereed houden om naar de zyde van het hoofd te mikken; want indien hat Paard merkt dat de jaager naby is, daalt het oogenbliklyk weder onder water. Wanneer het gedood wordt, zal de plaats, waar het ligt, met bloed bedekt zyn, en het wordt dan door luiden, die zich met haaken en touwen in eene fchuit bevinden, op strand gefleept. Dit gedaan zynde, villen zy het fchepfel, haalen 'er de ingewanden uit, en vervoeren het vervolgens op eenen wagen. Een breedvoerig berigt wegens de wyze, waarop de Rivier-Paarden, die aan de monden der groote rivieren in *Africa* zeer menigvuldig zyn, gevangen worden, kunt gy in uwen *Watson* vinden, op bladz. 96 enz.

Euphros. Ik zal 'er hem by de eerfte gelegenheid over naleezen. — Maar zoekt dit fchepfel zyn voedsel in het water?

Cleon. Ja; in het midden der riviere gekomen zynde, zoekt het de grootfte waterplanten op, en wel in het byzonder zekere groote foort van waterleliën, die haaren bloem onder het water draagen. Derzelve wortelen wroet

het uit den grond, en slikt die, in groote brokken, welke maar half gekaauwd zyn, door.

Euphros. Is het vleesch der Rivier-Paarden ook goed om te eten?

Cleon. Hetzelve is aan de Kaap in zeer groote agtinge, en wordt daar, gebraden of gekookt, dikwyls met smaak gegeten. Het vet is zo duur als het mager, en wordt voor zeer gezond gehouden; men bedient 'er zich van als van boter, in het bereiden van puddings.

Euphros. Ik zie nu hoe verkeerdelyk men dit Dier het Zee-Paard genoemd heeft; want ik dur uit uwe berigten besluiten dat het zich nooit in zout water onthoudt.

Cleon. Uw besluit is zeer wettig, Zuster. Men vindt het nooit anders dan in water, dat geheel zoet is, en wel allermeeft in zodaanige plaatsen, waar aan de oevers der rivieren gras groeit. — Sommigen hebben ook te onregt beweerd dat het Rivier-Paard in het water slaapt; doch het is zeker dat het zulks altyd in het riet doet, het welk aan de kanten der rivieren is. Het snorkt dan zo luid dat het zich aan de jaagers ontdekt; die de gunstigste gelegenheid waarneemen om het van kant te maaken, het geen zy ligtelyk doen kunnen, indien zy kans hebben om 'er naby te komen, zonder eenig geraas te maaken; want het Dier is zeer scherp van gehoor, en duikt, wanneer het in zynen slaap gestoord wordt, of eenig gerugt verneemt, terstond onder water.

Euphros. Weet men ook eenige byzonderheden wegens de voortteeling deezer Dieren?

Cleon. Zy brengen hunne jongen op het land voort, waar zy ze zoogen en voeden, tenzy ze door het een of ander voorval gestoord worden; want dan kiezen zy met dezelve het water. Sommigen meenen dat zy jaarlyks vier jongen te gelyk krygen; doch dit is in het geheel niet zeker. De Negers, die hunne hutten aan de kanten der rivieren opslaan, moeten nagt en dag hunne velden en tuinen bewaaken, en dikwyls schieten om de rivier-Paarden en Olifanten weg te jaagen, dewyl zy anderszins aan

de

XI. *Samenspr.*) JONGE-HEEREN EN JUFFEREN. 107

de ryft en het koorn groote fchade zouden toebrengen, niet flegts door 'er van te eeten, maar ook door ze met hunne pooten te vertrappen. — De *Portugeezen* moogen het vleefch van dit dier in de Vaften eeten, en doen het onder de benaaming van *Vifch* doorgaan, fchoon het zeker is, dat niets 'er minder naar gelykt. De reden, waarom zy het dus noemen, is omdat zy 'er zeer veel van houden, en dus gaarne de gelegenheid waarnemen om het te nuttigen, zonder hun geweeten te kwetfen. — Gevoeglyker dan in deeze Saamenfpraak, kan ik nergens gewag maaken van het Dier, het welk ons de *Muskus* verfchaft, en uit dien hoofde *Muskus-DIER* genoemd wordt. Hetzelve wordt van fommigen tot het geflagt der Bokken, van anderen tot dat der Hertten gebragt; doch het heeft geene hoornen, noch zweemt naar een van die beiden. Het is een Schepfel, het welk op zich zelf een afzonderlyk geflagt uitmaakt, en omtrent de grootte heeft van eene halfjaarige Bigge. Het heeft flagtanden, even als de wilde Zwynen, maar zy ftaan, in het bovenfte en niet in het onderfte kaakebeen. Het hair is borftelig; op den kop en aan de pooten is het eenen halven duim, aan den buik anderhalven, en op den rug drie duimen lang, zynde naar evenredigheid dikker dan dat van andere Dieren. Het is zeer fraai geteekend, met zwarte, gryze en witte plekken. De kop is omtrent zo groot als een Haas-Hond, en de ftaart is zeer kort. Het is een vinnig en moedig Dier, en wordt niet dan met moeite gevangen; fchoon men zich die moeite gaarne getrooft, uit hoofde der waar-dye van het reukwerk, het welk het by zich heeft. De zak, waarin de *Muskus* gevonden wordt, is drie duimen lang, twee breed, en hangt, van den buik af, anderhalven duim nederwaards. Dewyl dit Dier niet meer dan eenen zodaanigen zak heeft, moet men 'er jaarlyks zekerlyk eene groote menigte van vangen, om gantsch *Europa* en *Afie* van deeze waar te voorzien. Zy, die in *Muskus* handelen, weeten egter denzelven dermaate te vermenigvuldigen, dat zy uit dien van eenen zak wel zulk eene groote hoe-

hoeveelheid maaken als vyf of zes zakken uitleveren, zodat men met reden twyffelt of dit reukwerk wel ooit onvervalscht in *Europa* gebragt wordt.

Eupbrof. Ik meen ook wel gehoord te hebben, dat de Muskus van grooten dienft is in de geneeskunde.

Cleon. Voordeezen maakte men 'er niet veel werks van, en gaf hem slegts in geringe hoeveelheden; maar thans wordt hy in verscheidene ziekten van tien greinen tot eenen scrupel gegeven. Hy bestaat geheel uit sulfer en een vlugtig zout, en heeft weinige of geene aarde in zich. In voorige tyden werd dit reukwerk aangemerkt als een middel om de geesten te verleevendigen; maar sedert de laatste jaaren hebben de reizigers berigt dat het in *Cbina* en *Tonquin* gebruikt wordt tegen de vallende ziekten en allerlei ongemakken in het zenuwgestel; na dien tyd is het meer in gebruik gekomen, en in grooter hoeveelheden ingegeven. Meer dan eens heeft men het van kragt bevonden tegen de beetten van dulle Honden, gelyk ook in andere gevallen van dolheid, of die 'er naby kwamen; en misschien moet de duurte van den Muskus als de eenigste oorzaak worden aangemerkt, waarom men 'er zich niet algemeener van bedient. — Doch om u en my zelven niet langer te vermoeijen, zal ik een einde van deeze Samenpraak maaken. Ik zoude nog wel het een ander wegens den ZEBU en den TAPIR, en andere Dieren van *Zuid-America* kunnen zeggen; maar dewyl de byzonderheden, die dezelve betreffen, ons niet zeer wel bekend zyn, zal het genoeg zyn te melden dat gy de twee genoemde schefels in het XI. Deel van den Heere DE BUFFON, tegenover bladz. 448. afgebeeld kunt vinden. — Ten opzigte van den TAPIR, zal ik egter aanmerken dat dit Dier, het welk by de inwooners van *Brazil* TAPIRETE, en by de *Portugeezen* ANTA genoemd wordt, de grootte van een Kalf, en de gedaante van een Varken heeft. Boven den mond heeft het eenen snuit, welken het kan in trekken of uitsteeken naar welgevallen. De oogen zyn klein, even als die van een Varken, en de ooren groot

XI. Samenſter) JONCE HEEREN EN JUFFEREN. 109

en rondagtig. Ook zyn de pooten genoegſaam van de zelfde langte als die der Zwynen, maar dikker. De voorſte pooten hebben vier teenen, maar de agterſte niet meer dan drie. Het Dier heeft geen ſtaart; de huid is hard, en overdekt met kort hair van eene donkere kleur. Het aakt voornaamelyk by nagt op gras, ſuikerriet, kool, en andere dergelyke gewaſſen. Het vleefch ſmaakt als rundvleefch. Van den huid der *Tapirs* maaken de Americanen helmen, die voor pylen ondoordringbaar zyn.

Eupbrof. Neem niet kwalyk dat ik u nog een weinig ophoude. Gy ſpreekt van *Brafil*; en dit brengt my juist zeker Dier in gedagten, het welk daar gevonden, en (naar my voorſtaat) *CAPY-BARA*, of ook wel eens *WATER-ZWYN* genoemd wordt, geleezen te hebben. Is dit Schepſel wei zeer bekend in *Europa*?

Cleon. Men heeft het niet dan zelden herwaards overgebragt. De Heer *DE BUFFON* ſpreekt 'er egter van, en merkt aan dat het zeer verkeerdelyk tot het geſlagt der Zwynen gebragt wordt, dewyl het van dezelve in zeer veele opzigten verſchilt. Het wordt nooit zo groot, is korter van kop, en heeft geen ſtaart; de pooten gelyken niet veel naar die der Zwynen; maar tuſſchen de teenen zyn vliezen; het heeft groote oogen en korte ooren. Het is niet minder van de Zwynen onderscheiden in aart en hoedaanigheden dan in het uitwendige. Dikwyls kieft het zyn verblyf in het water, waar het als een Otter zwemt, en Viſch vangt om die aan het ſtrand te komen opeeten. — De *Capy-bara* eet ook graanen, vrugten en ſuikerriet. Dikwyls zit hy op zyne agterſte pooten; zyn geluid gelykt meer naar het balken van Ezels dan naar het knorren van Varkens. Zelden gaat het voort dan by nagt, is genoegſaam nooit zonder gezelfchap; want dewyl hy niet hard kan loopen, is het voor dit Schepſel onmooglyk zyne veiligheid in de vlugt te zoeken, waarom het, vervolgd wordende, doorgaans in het water ſpringt. Het vleefch is niet zeer aangenaam om te eeten, en ſmaakt eenigzins naar bedorven Viſch. — Voor het overige weet men

men niet veel van dit Dier te zeggen. Gevangen zynde is het vry mak, doct geen kwaad, en volgt hen, die het wel behandelen. Byzonderheden wegens deszelfs voortteeling zyn ons tot heden toe onbekend.

Eupbrof. Hoe lang deeze Samenpraak ook geduurd hebbe, *Cleonicus*, kan ik egter verklaaren dat zy my geen oogenblik verveeld heeft. — Ik zal eene volgende gelegenheid om uwe onderrigtingen te hooren met verlangen te gemoet zien.

Cleon. En ik zal myn best doen om een volgend gesprek, waarin wy over de Dieren, die tot het geslagt der KAMEELEN behooren, zullen handelen, zo aangenaam voor u te maaken, als het tegenwoordige geweest is.

T W A A L F D E S A M E N S P R A A K.

Van de DIEREN, die tot het geslagt der KAMEELEN behooren.

Eupbrofyne. Ik heb, in verwagtinge dat wy thans over den KAMEEL zouden spreeken, de Natuurlyke Historie van den Heere DE BUFFON ingezien, en in het XIde Deel, tegenover bladz. 276 in de IXde Plaat den DROMEDARIS, en in de XXIste den KAMEEL afgebeeld gevonden. Zyn deeze scephfels weezenlyk twee onderscheidene soorten van Dieren, Broeder?

Cleon. Gantsch niet; de twee benaamingen dienen alleen om een verschillend ras van de zelfde soort te beteekenen. Het onderscheid tusschen den *Drommedaris* en *Kameel* bestaat alleenlyk hierin, dat de laatstgemelde twee bulden op den rug heeft, terwyl de eerste 'er slegts eene draagt. De *Drommedaris* is kleiner en minder sterk; maar beiden vermengen zy zich met elkanderen en teelen voort; zelfs oordeelt men dat de jongen, welke uit de vermenginge van